

УДК 336.226.322:[355.76+358.4]

АНАЛІЗ ПОДАТКІВ, ЄДИНОГО СОЦІАЛЬНОГО ВНЕСКУ ТА ІНШИХ ПЛАТЕЖІВ В КОНТЕКСТІ РОЗРАХУНКУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ

КОСТЯНТИН БЕЗВЕРХИЙ,канд. екон. наук, доцент кафедри
обліку і аудиту, Київський
національний університет
технологій та дизайну

У статті висвітлено питання аналізу податків, єдиного соціального внеску та інших платежів в контексті розрахунку податкового навантаження підприємства авіабудівної галузі. Розглянуто сутність категорії «податкове навантаження». Проаналізовано нормативно-правові акти щодо вживання терміну «податкова віддача», який є синонімом до поняття «податкове навантаження». В процесі дослідження розраховано коефіцієнт загального податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р. Отриманий результат буде корисним для застосування в практичній діяльності суб'єктів господарювання авіабудівної галузі, щодо оптимізації податкового навантаження.

Ключові слова: податок, єдиний соціальний внесок, інші платежі, податкове навантаження, податкова віддача, суб'єкти господарювання

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови господарювання підприємства в ринковій економіці для прийняття ефективних економічних рішень диктують необхідність аналізу всього різноманіття внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на фінансово-господарську діяльність, у тому числі фактору податкового навантаження. Сьогодні ефективна діяльність і розвиток вітчизняних комерційних підприємств, їх конкурентоспроможність на світовому ринку залежать від багатьох факторів, у тому числі від величини їх податкового навантаження. Встановлена державою система оподаткування є зовнішнім фактором, що впливає на ефективність економічної діяльності підприємства. Вивчення систем оподаткування, науково обґрунтований вибір найкращої (загальної чи спрощеної системи оподаткування) серед них, з точки зору оптимізації податкових платежів, є важливими управлінськими завданнями в сучасних умовах господарювання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ. МЕТА СТАТТІ

Питання розрахунку податкового навантаження як на мікро- так і на макрорівні розглядали вчені-економісти в різних ракурсах, зокрема В. Аранчів, О. Кірова, Т. Мисник та А. Соколовська розглядають методологічні основи визначення податкового навантаження [1; 2; 3]; Н. Барабаш, В. Валігура, Я. Глущенко, С. Єгорова, Т. Меліхова, Є. Мних та А. Трошин аналізують податкове навантаження [4; 5; 6; 7; 8; 9]; Н.

Бенч, М. Кондратенко та О. Фрадинський визначають економічну сутність податкового навантаження [10; 11; 12]; А. Бородіна, Н. Бухадеева, Л. Новосельська, Ю. Панура та О. Салькова розглядають розрахунок і оцінку податкового навантаження [13; 14; 15; 16; 17]; О. Буцька, А. Гофман, М. Новіков та Н. Салженікіна порівнюють та пропонують методику оцінки податкового навантаження [18; 19; 20; 21]; Н. Вікторова запропонувала імітаційну модель розрахунку податкового навантаження суб'єктів господарювання [22]; Д. Воробійов досліджує податкове планування як механізм раціоналізації податкового навантаження підприємства [23]; І. Гарахіна оцінює розподіл податкового навантаження в Російській Федерації [24]; А. Гізатулін моделює вплив податкового навантаження на прибуток підприємства [25]; Я. Дропа та І. Чабан вивчають вплив податкового навантаження на економіку України [26]; Р. Ібрагімов характеризує вплив державного регулювання на податкове навантаження російських промислових підприємств [27]; К. Карасьова описує розвиток методичного інструментарію контролю податкового навантаження підприємства [28]; Т. Клебанова та Г. Ястребова моделюють податкове навантаження підприємства в умовах трансформаційної економіки [29]; М. Кондратенко та Ю. Сунь визначають шляхи оптимізації податкового навантаження [30; 31]; М. Краснова, Е. Кожевніков та О. Малишкін пропонують застосування коефіцієнтів податкового навантаження [32; 33]; Д. Лазутіна та О. Пасько проводять розрахунок податкового навантаження [34; 35]; С. Ованесяч та Н. Черхарова наводять модель оптимі-

зації податкового навантаження галузей регіону [36]; І. Цуркам впроваджує управління податковим навантаженням підприємства на основі підвищення ефективності використання виробничих ресурсів [37]. Разом з тим, дискусійні питання в частині аналізу податків, єдиного соціального внеску та інших платежів в контексті розрахунку податкового навантаження підприємства авіабудівної галузі недостатньо досліджені. Вивчення праць вітчизняних і зарубіжних вчених з окресленого питання дозволило виявити проблему розрахунку податкового навантаження суб'єктів господарювання.

Метою наукового дослідження є аналіз податків, єдиного соціального внеску та інших платежів в контексті розрахунку податкового навантаження підприємства авіабудівної галузі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На сьогодні в нормативно-правових документах з питань оподаткування суб'єктів господарювання відсутній термін «податкове навантаження». Проте, у Листі Міністерства доходів і зборів № 1678/А/99-99-19-01-01-14 від 31.05.2013 р. вживається поняття «податкова віддача», а саме вказується: «У той же час зазначаємо, що термін "податкова віддача" раніше вживався в наказі Державної податкової адміністрації України від 23 серпня 2011 року N 495, яким було затверджено Методичні рекомендації щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання. Положення зазначених Методичних рекомендацій містили формулу, за якою визначається податкова віддача з податку на прибуток підприємств, як один з критеріїв відбору суб'єктів господарювання до включення до плану-графіка проведення документальних планових перевірок.

Однак на сьогоднішній день названий наказ є скасованим. На даний момент законодавчі акти з питань оподаткування не містять формулу розрахунку та визначення терміна "податкова віддача"» [38].

Проте є інший наказ Державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» № 553 від 27 червня 2012 р. (надалі – *Методичні рекомендації № 553*) [39], який також містить категорію «податкова віддача», який за даними інформаційно-правової системи «Ліга Закон» станом на 23.10.2015 р. значиться чинним. Тобто, органи Державної фіскальної служби України все ж таки використовують розрахунок податкового навантаження для складання плану-графіку перевірок суб'єктів господарювання.

Податкове навантаження на мікрорівні – це показник, що дозволяє кількісно порівняти результати взаємодії суб'єктів податкових відносин [40, с. 8].

Російські вчені Т. Добродомова та Є. Кожевніков зазначають, що «Показник податкового навантаження повинен враховувати методи формування оподатковуваних баз та податкових платежів, що залежать від застосовуваного бізнес-єдиницею податкового режиму, виду діяльності, для якого даний податковий режим призначений, і податкових пільг, що застосовуються в межах обраного режиму оподаткування, а також місцерозташування бізнес-єдиниці» [41, с. 45].

Різниця в податковому навантаженні між галузями і різними територіальними єдиницями України варіює від 12 до 150 % доданої вартості [42].

Вітчизняний вчений-економіст О. Малишкін пропонує для розрахунку коефіцієнта сукупного податкового навантаження формулу наступного вигляду:

$$КСПН = С \text{ под.} / С \text{ дох.}, \quad (1)$$

де КСПН – коефіцієнт сукупного податкового навантаження; С под. – сума податків, зборів конкретного платника податку, С дох. – сума доходів, обрана для розрахунку [43, с. 21].

Наведемо вихідні дані для розрахунку загального коефіцієнта податкового навантаження авіабудівної галузі на прикладі Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р. у табл. 1.

Таблиця 1

ВИХІДНІ ДАНІ ДЛЯ РОЗРАХУНКУ ЗАГАЛЬНОГО КОЕФІЦІЄНТА ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ АВІАБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АНТОНОВ» ЗА 2012 – 2014 Р.*

№ з/п	Показники	Рік, тис. грн.			Відхилення			
		2012	2013	2014	2013 р. -2012 р., тис. грн.	2013 р. / 2012 р., %	2014 р. -2013 р., тис. грн.	2014 р. / 2013 р., %
Податки, збори та інші обов'язкові платежі								
1	Податок на прибуток	200525	231258	39181	30733	115,32	-192077	16,94
2	Податок на додану вартість, що підлягає платити до бюджету	59065	81229	78336	22164	137,52	-2893	96,43

ПОДАТКИ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Продовження табл. 1

№ з/п	Показники	Рік, тис. грн.			Відхилення			
		2012	2013	2014	2013 р. – 2012 р., тис. грн.	2013 р. / 2012 р., %	2014 р. -2013 р., тис. грн.	2014 р. / 2013 р., %
3	Податок на додану вартість, що підлягає відшкодуванню з бюджету	-195649	-206640	-75420	10991	105,61	-131220	36,49
4	Ресурсні платежі	296	217	267	-79	73,31	50	123,04
5	Місцеві податки і збори	67545	70497	65547	2952	104,37	-4950	92,97
6	Інші податки та платежі	69849	76328	73174	6479	109,27	-3154	95,87
7	Всього:	201631	252889	181085	51258	125,42	-71804	71,60
Єдиний соціальний внесок								
8	Єдиний соціальний внесок	594456	343375	335158	-251081	57,76	-8217	97,60
9	Разом (ряд. 7+8):	796087	596264	516243	-199823	74,89	-80021	86,58
Дохід								
10	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3220627	3427351	3347644	206724	106,41	-79707	97,67
11	Інші операційні доходи	184550	149368	510021	-35182	80,93	360653	341,45
12	Інші фінансові доходи	39179	5053	15995	-34126	12,89	10942	316,54
13	Інші доходи	2920	4292	43410	1372	146,98	39118	1011,41
14	Разом дохід (ряд. 10 + 11+ 12 + 13):	3447276	3427351	3917030	-19925	99,42	489679	114,28

* – Складено на основі оприлюдненої річної фінансової звітності та звіту про виконання фінансового плану Державного підприємства «Антонов» за відповідні роки

Дані з табл. 1 свідчать про те, що розмір податку на прибуток Державного підприємства «Антонов» у 2013 р. збільшився в порівнянні з 2012 р. на 15,32 % або на 30733 тис. грн. Проте, вже в 2014 р. податок на прибуток вищенаведеного підприємства за 2014 р. зменшився в порівнянні з 2013 р. на 83,06 % або зменшився на 192077 тис. грн. Спостерігається негативна тенденція, адже зменшується прибутковість підприємства. Показник ПДВ, що підлягає сплати до бюджету у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. збільшився на 37,52 % або на 22164 тис. грн., що свідчить про збільшення надходження до державного бюджету, хоча у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. вищевказаний показник зменшився на 3,57 % або на 2893 тис. грн. Показник ПДВ, що підлягає відшкодуванню з бюджету за 2013 р. порівняно з 2012 р. збільшився на 10991 тис. грн. або на 5,61 %, а у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. зменшився на 36,49 % або на 131220 тис. грн. Це свідчить про те, що підприємство зменшило отримання бюджетного відшкодування з ПДВ з державного бюджету. Ресурсні платежі у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. зменшились на 26,69 % або на 79 тис. грн., а у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. ресурсні платежі збільшились на 23,04 % або на 50 тис. грн. Місцеві податки і збори у 2013 р. збільшились в по-

рівнянні з 2012 р. на 4,37 % або на 4950 тис. грн., а у 2014 р. зменшились в порівнянні з 2013 р. на 7,03 % або на 4950 тис. грн. Інші податки та платежі у 2013 р. збільшились на 9,27 % або на 6479 тис. грн. в порівнянні з 2012 р., а в 2014 р. показник інших податків та платежів зменшився на 4,13 % або на 8217 тис. грн. у порівнянні з 2013 р. Єдиний соціальний внесок у 2013 р. зменшився в порівнянні з 2012 р. на 42,24 % або на 251081 тис. грн., а у 2014 р. також зменшився в порівнянні з 2013 р. на 2,4 %. Це свідчить про те, що на підприємстві зменшились виплати працівникам у вигляді заробітної плати, на яку нараховується безпосередньо єдиний соціальний внесок. Разом податки, єдиний соціальний внесок та інші платежі у 2013 р. зменшились на 25,11 % або на 199823 тис. грн. в порівнянні з 2012 р., а у 2014 р. цей показник також зменшився на 13,42 % або на 80021 тис. грн., спостерігається тенденція до зменшення надходжень до державного бюджету.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2013 р. збільшився в порівнянні з 2012 р. на 6,41 % або на 206724 тис. грн., проте вже у 2014 р. показник чистого доходу зменшився в порівнянні з 2013 р. на 2,33 % або на 79707 тис. грн., спостерігається негативна тенденція, що

свідчить про зменшення продажів готової продукції (літаків) підприємства. Інші операційні доходи підприємства у 2013 році зменшились в порівнянні з 2012 р. на 19,07 % або на 35182 тис. грн., проте вже у 2014 р. показник інших операційних доходів підприємства збільшився на 241,45 % або на 360653 тис. грн., що свідчить про позитивну тенденцію. Інші фінансові доходи у 2013 р. зменшились на 87,11 % або на 34126 тис. грн. в порівнянні з 2012 р., а у 2014 р. збільшились на 216,54 % або на 10942 тис. грн. в порівнянні з 2013 р. Показник інших доходів у 2013 р. збільшився на 46,98 % або на 1372

тис. грн., а вже у 2014 р. вищевказаний показник збільшився на 911,41 % або на 39118 тис. грн., спостерігається щорічне зростання інших доходів. Разом показник доходу у 2013 р. в порівнянні з 2012 р. зменшився на 0,58 % або 19925 тис. грн., а у 2014 р. в порівнянні з 2013 р. збільшився на 14,28 % або на 489679 тис. грн., що свідчить про позитивну тенденцію до зростання загального доходу підприємства.

Розрахунок загального коефіцієнту податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р. наведено в табл. 2.

Таблиця 2

**РОЗРАХУНОК ЗАГАЛЬНОГО КОЕФІЦІЄНТУ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АНТОНОВ» ЗА 2012 – 2014 Р.**

№ з/п	Формула для розрахунку	Роки	Значення загального коефіцієнта податкового навантаження
1	796087 тис. грн. / 3447276 тис. грн.	2012	0,23
2	596264 тис. грн. / 3427351 тис. грн.	2013	0,17
3	516243 тис. грн. / 3917030 тис. грн.	2014	0,13

Як видно з табл. 2 значення загального коефіцієнта податкового навантаження Державного підприємства «Антонов» складає 0,23 або 23 % у 2012 р., що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 23 коп. податків та інших платежів. У 2013 р. загальний коефіцієнт податкового навантаження становить 0,17 або 17 %, що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 17 коп. податків та інших платежів. Також, у 2014 р. показник значення загального коефіцієнта податкового навантаження складає 0,13 або 13 %, що свідчить про те, що на 1 грн. загального доходу припадає 13 коп. податків та інших платежів.

Відповідно до п. 3.2 Методичних рекомендацій №

553 [39] зазначається, що критерії відбору платників податків з високим ступенем ризику діяльності є платник з рівнем сплати податку на прибуток, ПДВ, що не відповідає рівню сплати (податкове навантаження) податку по відповідній галузі. Проте, яким нормативно-правовим документом визначається рівень сплати (податкове навантаження) податку по відповідній галузі у даних методичних рекомендаціях не зазначається.

Згідно з додатком 8 «Завдання по середньогалузевому рівню податкової віддачі за підсумками декларування податку на прибуток за I квартал 2008 року» Наказу ДПА України № 210 від 03.04.2008 р. [44] податкове навантаження суб'єктів господарювання за КВЕД наведено в табл. 3.

Таблиця 3

**ЗАВДАННЯ ПО СЕРЕДНЬОГАЛУЗЕВОМУ РІВНЮ ПОДАТКОВОЇ ВІДДАЧІ ЗА ПІДСУМКАМИ
ДЕКЛАРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ЗА I КВАРТАЛ 2008 РОКУ**

№ з/п	Назва КВЕД	Код за КВЕД	Податкове навантаження, %
1	Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	A01	0,52
2	Лісове господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	A02	1,36
3	Видобування й агломерація кам'яного вугілля	CA10	1,62
4	Видобування нафти	CA11.10.1	4,74
5	Видобування природного газу	CA11.10.2	2,11
6	Видобування металевих руд	CB13	4,41
7	Харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів	DA	1,45
8	Легка промисловість	DB + DC	1,21
9	Виробництво деревини та товарів з деревини	DD	1,46
10	Виробництво паперу та картону	DE21	1,68

№ з/п	Назва КВЕД	Код за КВЕД	Податкове навантаження, %
11	Виробництво коксопродуктів	DF23.1	1,92
12	Нафтоперероблення	DF23.2	0,42
13	Хімічне виробництво	DG	1,66
14	Виробництво гумових та пластмасових виробів	DH	1,08
15	Металургія	DJ27	2,30
16	Машинобудування	DK + DL + DM	1,67
17	Виробництво та розподілення електроенергії	E40.1	2,53
18	Виробництво та розподілення тепла	E40.3	1,46
19	Збір, очищення та розподілення води	E41	1,60
20	Будівництво	F	1,34
21	Оптова торгівля	G51	0,78
22	Роздрібна торгівля	G52	0,75
23	Готелі і ресторани	H	1,90
24	Транспорт (без і64)	I (без I64)	2,69
25	Пошта і зв'язок	I64	6,72

Таким чином, органи Державної фіскальної служби розраховують, не комплексний коефіцієнт податкового навантаження підприємства, а розраховують податкове навантаження у розрізі ок-

ремих податків. Наведемо розрахунок податкового навантаження з податку на прибуток Державного підприємства «Антонов» за 2012 – 2014 р. в табл. 4.

Таблиця 4

**РОЗРАХУНОК ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК
ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «АНТОНОВ» ЗА 2012 – 2014 Р.**

№ з/п	Формула для розрахунку	Роки	Значення податкового навантаження, у %
1	200525 тис. грн. / 3447276 тис. грн. * 100 %	2012	5,81
2	231258 тис. грн. / 3427351 тис. грн. * 100 %	2013	6,74
3	39181 тис. грн. / 3917030 тис. грн.	2014	1,00

Виходячи з табл. 4, податкове навантаження з податку на прибуток Державного підприємства «Антонов» у 2012 р. склало 5,81 %, що перевищує середній показник за галуззю машинобудування на 4,14 %, а у 2013 р. податкове навантаження з податку на прибуток склало 6,74 %, що також 5,07 % ніж середньогалузевий показник, спостерігається позитивна тенденція. Проте, вже у

2014 р. податкове навантаження з податку на прибуток у 2014 р. склало 1,00 %, що менше середньогалузевий показник на 0,67 %, спостерігається негативна тенденція, щодо включення Державного підприємства «Антонов» до плану перевірок, адже воно не виконує податкове навантаження, що затверджено органами Державної фіскальної служби України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В результаті проведеного дослідження пропонується використовувати загальний коефіцієнт податкового навантаження, що включає в себе всі податки, єдиний соціальний внесок та інші платежі, замість розрахунку податкового навантаження за методикою Державної фіскальної служби України, щодо розрахунку окремих коефіцієнтів в розрізі податків. Також, нагальною потребою є обґрунтування податкового навантаження для розробки методичних рекомендацій щодо розміру загального коефіцієнта податкового навантаження у розрізі основних видів діяльності суб'єктів господарювання за КВЕД. В подальших дослідженнях нами пропонується розробку обґрунтованих коефіцієнтів загального податкового навантаження у розрізі окремих видів економічної діяльності суб'єктів господарювання.

Порушені в статті питання не є вичерпними й потребують доповнень, змін, уточнень та конкретизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Аранчій В.І.** Податкове навантаження та методологічні основи його виміру / В. І. Аранчій, Т. Г. Мисник // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії: серія економічні науки. – 2013. – Вип. 2 (7). – Т. 2. – С. 21 – 27.
2. **Кирова Е.А.** Методология определения налоговой нагрузки на хозяйствующие субъекты / Е. А. Кирова // Финансы. – 1998. – № 9. – С. 30 – 32.
3. **Соколовська А.М.** Методологічні та методичні аспекти визначення податкового навантаження на працю, капітал, споживання / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2008. – № 1. – С. 65 – 76.
4. **Мних Є.В.** Фінансовий аналіз: [Підруч.] / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2014. – 536 с.
5. **Валігура В.** Теоретико-ретроспективний аналіз податкового навантаження та перекладання податків / В. Валігура // Світ фінансів. – 2008. – Вип. 4 (17). – С. 45 – 59.
6. **Глуценко Я.І.** Податкове планування в системі управління підприємством: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.06.01 / Я. І. Глуценко. – Донецьк, 2005. – 19 с.
7. **Егорова Е.В.** Налоговый анализ в организациях: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.12 / Е. В. Егорова. – М., 2015. – 25 с.
8. **Меліхова Т.О.** Удосконалення методів аналізу податкового навантаження господарської діяльності підприємств / Т. О. Меліхова // Наукові праці КНТУ: Економічні науки. – 2010. – Вип 17. – С. 248 – 255.
9. **Трошин А.В.** Сравнительный анализ методик определения налоговой нагрузки на предприятия / А. В. Трошин // Финансы. – 2000. – № 5. – С. 44 – 47.
10. **Бенч Н.Я.** Податкове навантаження як окрема економічна категорія: теоретична сутність та спроби обрахунку / Н. Я. Бенч // Наукові праці НДФІ. – 2008. – № 2 (43). – С. 111 – 118.
11. **Кондратенко М.Б.** Систематизація наукових підходів до розкриття змісту поняття “податкове навантаження” / М. Б. Кондратенко // Наукові записки. Серія “Економіка”. – 2013. – Вип. 21. – С. 172 – 176.
12. **Фрадинський О.А.** Поняття податкового навантаження та підходи до його визначення / О. А. Фрадинський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 79 – 82.
13. **Бородина А.С.** Расчет и оценка налоговой нагрузки предприятий реального сектора экономики: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / А. С. Бородина. – Орел, 2013. – 24 с.
14. **Бухадеева Н.В.** Оценка налоговой нагрузки и методические подходы к ее совершенствованию: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Н. В. Бухадеева. – Иркутск, 2006. – 21 с.
15. **Новосельська Л.І.** Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства / Л. І. Новосельська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 239 – 244.
16. **Панура Ю.В.** Інноваційні підходи до оцінювання податкового навантаження в умовах економічної нестабільності / Ю. В. Панура // Проблеми науки. – 2012. – № 11. – С. 42 – 47.
17. **Салькова О.С.** Оценка налоговой нагрузки как инструмент управления финансовым состоянием организации: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / О. С. Салькова. – Новосибирск, 2012. – 25 с.
18. **Буцька О.Ю.** Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз / О. Ю. Буцька // Агросвіт. – 2013. – № 24. – С. 25 – 27.
19. **Гофтман А.П.** Методика оценки налоговой нагрузки предприятий малого бизнеса в границах «налогового коридора»: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / А. П. Гофтман. – Иваново, 2008. – 19 с.
20. **Новіков М.А.** Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення / М. А. Новіков // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 7. – С. 284 – 288.
21. **Салженикіна Н.Н.** Совершенствование налогового администрирования крупнейших налогоплательщиков: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Н. Н. Салженикіна. – Волгоград, 2015. – 24 с.
22. **Викторова Н.Г.** Методология и инструментарий управления налогообложением и налоговыми рисками на макро- и микроуровнях: автореф. дис. ... докт. екон. наук: 08.00.10 / Н. Г. Викторова. – Санкт-Петербург, 2015. – 33 с.
23. **Воробьев Д.А.** Налоговое планирование как механизм рационализации налоговой нагрузки предприятия: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Д. А. Воробьев. – Санкт-Петербург, 2003. – 20 с.
24. **Гарахина И.В.** Оценка распределения налоговой нагрузки в Российской Федерации: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / И. В. Гарахина. – Нижний Новгород, 2009. – 19 с.
25. **Гізатулін А.** Моделювання впливу податкового навантаження на прибуток підприємства / А. Гузатулін // Схід. – 2011. – № 7 (114). – С. 19 – 21.
26. **Дропа Я.** Податкове навантаження та його вплив на економіку України / Я. Дропа, І. Чабан // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – Вип. 19. – С. 213 – 218.
27. **Ибрагимов Р.Х.** Государственное регулирование налоговой нагрузки на российские промышленные предприятия: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Р. Х. Ибрагимов. – М., 2001. – 190 с.
28. **Карасева Е.Д.** Развитие методического инструментария контроля налоговой нагрузки организации: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Е. Д. Карасева. – Йошкар-Ола, 2012. – 18 с.

29. **Клебанова Т.С.** Моделирование податкового навантаження підприємства в умовах трансформаційної економіки: [Моногр.] / Т. С. Клебанова, Г. С. Ястребова. – Х.: Видавництво «Інжек», 2009. – 276 с.
30. **Кондратенко М.Б.** Податкове навантаження та шляхи його оптимізації в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / М. Б. Кондратенко. – К., 2015. – 20 с.
31. **Сунь Юй.** Основные инструменты оценки и оптимизации налогового бремени хозяйствующего субъекта при общем режиме налогообложения: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Юй Сунь. – Орел, 2011. – 23 с.
32. **Краснова М.В.** Применение коэффициента налоговой нагрузки при прогнозировании денежных потоков в интегрированных бизнес-структурах / М. В. Краснова, Е. Б. Кожевников // *Управленческий учет.* – 2014. – № 12. – С. 33 – 38.
33. **Малишкін О.І.** Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика: [Моногр.] / О. І. Малишкін. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 376 с.
34. **Лазутина Д.В.** Налоговая нагрузка и методы ее расчета: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Д. В. Лазутина. – Тюмень, 2005. – 25 с.
35. **Пасько О.Ф.** Определение налоговой нагрузки на организацию / О. Ф. Пасько // *Налоговый вестник.* – 2004. – № 6. – С. 111 – 117.
36. **Ованесян С.С.** Модель оптимизации налоговой нагрузки отраслей экономики / С. С. Ованесян, Н. И. Черхарова // *Электронный журнал Известия Иркутской государственной экономической академии.* – 2013. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eizvestia.isea.ru/pdf.aspx?id=17282>.
37. **Цуркан І.М.** Управління податковим навантаженням підприємства на основі підвищення ефективності використання виробничих ресурсів: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / І. М. Цуркан. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.
38. **Лист** Міністерства доходів і зборів України № 1678/А/99-99-19-01-01-14 від 31.05.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3901-1678.html>.
39. **Наказ** Державної податкової служби України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання» № 553 від 27 червня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3964-553.html>.
40. **Куликова Т.В.** Инструменты планирования налоговой нагрузки хозяйствующих субъектов: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.10 / Т. В. Куликова. – Иваново, 2004. – 20 с.
41. **Добродомова Т.В.** Вероятностно-статистическое обоснование прогнозирования коэффициента налоговой нагрузки на интегрированную бизнес-структуру / Т. В. Добродомова, Е. Б. Кожевников // *Управленческий учет.* – 2015. – № 3. – С. 44 – 51.
42. **Пояснювальна** до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо створення умов для детенізації економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=50880&pf35401=300440>.
43. **Малишкін О.** Коефіцієнт податкового навантаження на мікро-рівні: розрахунок та застосування / О. Малишкін // *Бухгалтерський облік і аудит.* – 2015. – № 1. – С. 18 – 25.
44. **Додаток 8** «Завдання по середньогалузевому рівню податкової віддачі за підсумками декларування податку на прибуток за I квартал 2008 року» до Наказу ДПА України № 210 від 03.04.2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://consultant.parus.ua/_d.asp?r=04R6Lfb0343bba36c5ef0a07a4f9532d20916.

В статье освещены вопросы анализа налогов, единого социального взноса и других платежей в контексте расчета налоговой нагрузки предприятия авиастроительной отрасли. Рассмотрены сущность категории «налоговая нагрузка». Проанализированы нормативно-правовые акты относительно употребления термина «налоговая отдача», который является синонимом понятия «налоговая нагрузка». В процессе исследования рассчитан коэффициент общей налоговой нагрузки Государственного предприятия «Антонов» за 2012 – 2014 г. Полученный результат будет полезным для применения в практической деятельности субъектов хозяйствования авиастроительной отрасли по оптимизации налоговой нагрузки.

Ключевые слова: налог, единый социальный взнос, другие платежи, налоговая нагрузка, налоговая отдача, субъекты хозяйствования.

The article discusses the analysis of taxes, single social contribution and other payments in the context of calculating the tax burden of the enterprise aviation industry. The essence category "tax burden". Analyzed the regulations concerning the use of the term "tax return", which is synonymous with the concept of "tax burden". The research calculated the coefficient of the overall tax burden of the state enterprise "Antonov" for 2012 – 2014. The results obtained will be useful for application in practical activities of business entities aircraft industry to optimize the tax burden.

Keywords: tax, single social tax, other payments, tax burden, tax returns, entities.